

Trnavský samosprávny kraj

Záhorská knižnica Senica

Juraj PAPÁNEK

Juraj Papánek sa narodil 1. 4. 1738 v Kuklove, okres Senica. Študoval na gymnáziu v Mikulove a v Bratislave, filozofiu v Budíne, právo v Jágri (Eger, Maďarsko), teológiu v Pät'kostolí (Pécs, Maďarsko). V r. 1763 bol vysvätený za kňaza, pôsobil ako rímsko-katolícky kaplán v Tolne, v r. 1767 farár v Popovaci (Juhoslávia). Od r. 1790 dekan medzi chorvátskymi a nemeckými osadníkmi v Olaszi (Maďarsko).

Do literatúry vstúpil v r. 1780 prvými dejinami slovenského národa – **Historia gentis Slavae (Dejiny slovenského národa)**, v ktorých obhajoval rovnoprávnosť slovenského národa v Uhorsku. Svojim nasledovníkom tak zanechal dôležitý testament doby – dejiny národa, z ktorého vzišiel. Nebol historikom z povolania. Juraj Papánek bol iba vzdelaným nadšencom, ktorý na fare v Olasze, na dnešných maďarsko-chorvátskych hraniciach plnil povolanie kňaza.

V štrnástich kapitolách písal o panovníkoch jednotlivých slovanských kráľovstiev a kniežatstiev, o pôvode názvu Slovákov – Slovan, o hraniciach „slovenského kráľovstva“, o pôvode Slovákov a ich jazyku, o mravoch pohanských Slovákov, o začiatkoch kresťanstva u nich, najmä o Cyrilovi a Metodovi, o súčasnej cirkevnej organizácii, o činoch starobylých „slovenských kráľov“ pred veľkomoravským obdobím, v samostatnej kapitole o Svätoplukovi. Papánkova koncepcia slovenských dejín vyrastala z hmlistej predstavy o príslušnosti Slovákov k jednotnému „slovanskému národu“, chcela však podať dejiny „kmeňa Slovákov“, ktorý obýva územie na sever od Dunaja. V snahe obrániť autochtónnosť Slovákov v Dunajskej kotline kladie začiatky kráľovstva Slovákov už do 4. stor. pred n. l. a za Slovákov považuje všetky staroveké národy, ktoré tu kedysi žili. Veľkú pozornosť venoval účinkovaniu Cyrila a Metoda, no najmä Svätoplukovi ako „kráľovi Slovákov“.

Jeho dielo vyvolalo neskôr odozvu u mnohých slovenských vzdelancoch, napr. u jezuitu Juraja Sklenára, Juraja Fándlyho, Antona Bernoláka či Jána Hollého. Aj Ľudovít Štúr a jeho družina, ktorými národnouvedomovací proces na Slovensku vrcholil, sa opierali o jeho historické práce. Stalo sa učebnicou obrodeneckej generácie. Položil ním základy cyrilometodovskej a veľkomoravskej tradície ako obrodeneckých tradícií. Teóriu o autochtónnosti Slovákov i Slovanov prijal i zakladateľ svetovej slavistiky P.J. Šafárik a v súčasnosti sa k nej prikláňa aj časť jazykovedy. Papánkovo dielo bolo základom pre Fándlyho „históriu Papánka zreteľnejšiu“ – **Compendiata historia gentis Slavae (Krátko dejiny slovenského národa)** z r. 1793. Papánek vydal ešte **Geographica descriptio comitatus Baranyensis... et liberae regiaeque urbis Quinqueecclesiensis** (1783, **Geografický opis Baranianskej stolice a jej sídla Pät'kostolia**) a latinskú báseň oslavujúcu víťazstvo Laudona a J. Koburga nad Turkami (**Tropea bellicosae victricis, intrepidae generosaeque Germaniae Martis Cohortis**, 1789).

Juraj Papánek zomrel 11. 4. 1802 v Olaszi (Maďarsko).

Síce sa po Jurajovi Papánkovi nezachoval ani portrét, ale v celoživotnom odkaze, testamente svojej doby, nám však zanechal veľké ponaučenie pre dnešok: ak nezanikol národ, ktorý v ťažkých časoch reprezentovala navonok iba hŕstka vzdelancov, je isté, že nemôže zaniknúť národ, ktorý dnes reprezentujú milióny vzdelaných a sebedomých ľudí, ktorý žijú vo vlastnom štáte.

Bibliografický leták vydáva Záhorská knižnica pri príležitosti 210. výročia úmrtia významného osvietenského historika, učenca, autora prvých zachovaných programových dejín Slovenska a Slovákov, ktorý obhajoval ich rovnoprávnosť v rámci Uhorska.

Pri tvorbe záznamov sme čerpali z celoslovenskej databázy kníh a článkov, spracovaných v systéme Virtua. Bibliografický leták bol doplnený aj záznamami o literatúre a diele autora z fondu Záhorskej knižnice.

Bibliografická časť

I. Dielo Juraja Papánka

Compendiata Historia Gentis Slavae A. R. D. Georgii Papanek, Parochi Olasziensis, Presbyteri, Quinque-Ecclesiensis, De Regno Regibusque Slavorum. Quam Compendiavit A.R.D. Georgius Fándly Parochus Nahacziensis, Presbyter Archidieceps Strigoniensis, Adnexis Disputabilibus Historicis Quaestionibus, Additisque Notis, Similes Materias Indicantibus, In Vetustissimo Magnae Moraviae Situ / Quam Compendiavit A. R. D. Georgius Fándly... Georgii Szklenar... Tyrnaviae : Expensis D. D. Praenumerantium, Literatae Slavicae Societatis Sociorum, 1793

Georgii Papanek Parochi Olasziensis Presbyteri Dioecesis Quinque Ecclesiensis. De Regno, Regibusque slavorum Atque Cum prisci Civilis, Et Ecclesiatici, Tum Hujus Aevistatu gentis Slavae Anno Christi MDCCLXXX. [=1780] Cum Permissu Superiorum
Quinque-Ecclesiis : Typis Joannis Josephi Engel, Typog. Privil., 1780

Historia gentis Slavae
[S.l.] : J.J. Engel, 1780

II. Literatúra o živote a diele Juraja Papánka

Knihy

Encyklopédia Slovenska : 4. zväzok N – Q
Bratislava : Veda, 1979
1. vyd.

Encyklopédia slovenských spisovateľov : 2. zväzok P – Ž
Bratislava : Obzor, 1984
1. vyd.

Ilustrovaný encyklopedický slovník : 2. díl J – Pri
Praha : Academia, 1981
1. vyd.

Kultúrno-historický kalendár osobností : Trnavský samosprávny kraj
Trnava : Úrad trnavského samosprávneho kraja, 2009
2. vyd.

Malá encyklopédia Slovenska : A – Ž
Bratislava : Veda, 1987
1. vyd.

Marsina, Richard
Prvé slovenské dejiny
Národný kalendár 2002. – Martin : Matica slovenská, 2002. - S. 94-96

Pišút, Milan
Dejiny slovenskej literatúry
Bratislava : Obzor, 1984
1. vyd.

Rizner, Ľudovít
Bibliografia písomníctva slovenského : P – Ž
Turčiansky sv. Martin : Matica slovenská, 1932

Slovenský biografický slovník : 4. zväzok M – Q
Martin : Matica slovenská, 1990
1. vyd.

Šmatlák, Stanislav
Dejiny slovenskej literatúry : Od stredoveku po súčasnosť
Bratislava : Tatran, 1988
1. vyd.

Tibenský, Ján
J. Papánek – J. Sklenár : obrancovia slovenskej národnosti v XVII. storočí
Martin : Osveta, 1958
1. vyd.

Články

Bohačiaková, Martina
Prínos Papánkovo diela Historia gentis Slavae k slovenskej historiografii
Záhorie. – Roč. 16, č. 4 (2008), s. 15-17

Buchta, František
Autor prvých dejín Slovenska
Hlas ľudu. – Roč. 28, č. 118 (20.5.1982), s. 2

Fordinálová, Eva
Dejinný význam Papánkových Dejín slovenského národa (K 200. výročiu úmrtia Juraja Papánka)
Slovenské národné noviny. – Roč. 13 (17), č. 8 (2002), s. 1 a 3

Fordinálová, Eva
Historický význam Papánkových dejín slovenského národa : (K 190. výročiu úmrtia)
Slovenský jazyk a literatúra v škole. – Roč. 38, č. 9 (1991/1992), s. 385-387

Fordinálová, Eva
Juraj Papánek (1738-1802)
Záhorie. – Roč. 7, č. 2 (1998), s. 8-11

Fordinálová, Eva
Prínos Papánkovho diela Historia gentis Slavae do slovenského národného vývinu
Záhorie. – Roč. 18, č. 1 (2009), s. 12-15

Havlíček, František
Záhorák – prvý slovenský historik
Hlásnik. – Roč. IX, č. 2 (2008), s. 8

Juraj Papánek – prvý slovenský historik [autor] (F.K.)
Sloboda. – Roč. 37, č. 11 (1982), s. 5

Marsina, Richard
Historik Juraj Papánek (1738-1802) : (k 200. výročiu smrti)
Historický zborník 12. – č. 1-2 (2002), s. 266-268

Podhorec, G.
Juraj Papánek – prvý slovenský historik
Katolícke noviny. – Roč. 93, č. 13 (26.3.1978), s. 5

Potvrdovali svojbytnosť národa : Po literárnych stopách slovenských slavistov. Juraj Papánek
Slovensko. – Roč. 17, č. 4 (1993), s. 40-41

Soukup, Milan
Juraj Papánek
My - týždenník pre Záhorie. – Roč. IX, č. 2 (2008), s. 8

Vozárová-Strážayová, Ľubica
...“Rodom Slovák, ... výchovou Nemeč, ...šľachtictvom Uhor“...
Slovenské národné noviny. – Roč. 9 (13), č. 14 (1998), s. 8

Názov : Juraj Papánek – bibliografický leták
Zostavila : Alena Švecová
Zodp. red. : Mgr. Katarína Soukupová
Rok vydania : 2012
Vydala : Záhorská knižnica Senica